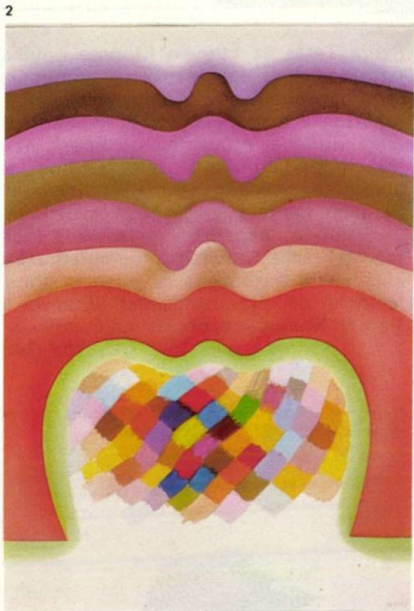
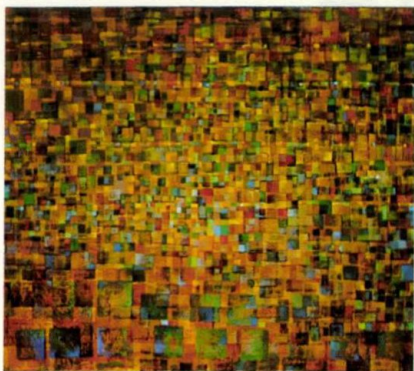

Egymás mellett, szép sorjában

A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének kiállítása

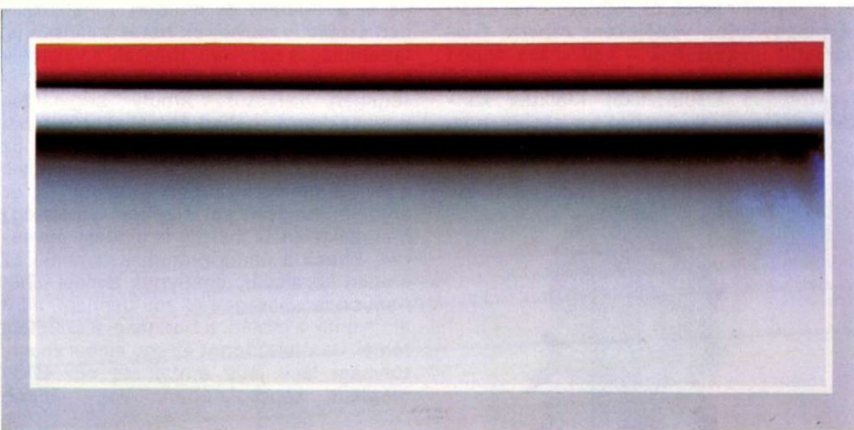

- 1 Gyarmathy Tihamér: Mozgásrendszer, olaj, 90x100 cm
- 2 Keszérű Ilona: Képződő tér, olaj, 170x120 cm
- 3 Hencze Tamás: Fekete fehér plusz piros, olaj, 60x120 cm
- 4 Váli Dezső: Elkalandozó, olaj, 90x136 cm
- 5 Nádler István: Fehér térben I-III., olaj, 100x200 cm
- 6 Nádler Tibor: Apám emlékére I-III., rétegelt lemez, 110x80 cm

Legmeglepőbb a katalógus volt. Se műnyomó papír, se drága reprodukció, se összegező tanulmány. Név, cím, adatok – három nyelven –, majd csatolva hetven képről készített színes diapozitív. Amikor a néző némi habozás után mégiscsak megveszi (kilencven forintért), még nem tudja eldönteni, hogy újabb százhetvenöt forint és néhány órás diakeretezés után megalkossa-e saját házi múzeumát, és szabad estéin elgyönyörködjön-e a kétségtelenül igen tetszetős festmények dekoratív színeiben. Mert miről is volt szó tulajdonképpen, mit képviselt és mit nem ez a hetven diapozitív és a további, lefotózásra már érdektelennek ítélt festmények?

A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének Festészeti kiállítása (nemsokára követte a szobrászati) 1981. május és június hónapban a Budapesti Történeli Múzeum épületében volt látható. Rendezési elvei miatt elődjéhez, a Festészet 77-hez hasonlóan az országos tárlatok sorát

értelmében vett festő (vagy az volt), mert a szakosztályba választás egyik kritériuma ez. Tehát a tárlat nagy vonalaiban műfaj szerint csoportosított anyagot mutatott be, mint a pécsi kisplasztikai, az egri akvarell-, a miskolci grafikai vagy a textilkiállítások. Ez nem volna különösebb baj, ha nem tudnánk, és ha a hazai művészeti irodalom nem foglalkozna idestova tíz éve azzal a ténnyel, hogy az utóbbi évtizedek művészeti változásainak egyik lényeges vonása a műfajok „összemosódása” lett, vagyis pontosabban új (és nem művészi) anyagok művészi fölhasználása, régi anyagok másfajta alkalmazása és egyáltalán a művészi médium esztétikai kiindulóponttá válása. Ha nem volna közismert a magyar festők körében is, hogy a közelmúlt fontos eseménye a „kiállítási művészet” megjelenése, olyan munkáké, amelyeknek reveláló ereje nem terjed túl a kiállítási téren, esetleg a kiállítás időtartamán sem; amelyek nem kívánnak az ember hétköznapiiban vagy

szaporította. Ez azt jelenti, hogy a festőszakosztály mind a 337 tagját felkérték három munka beküldésére, erre azonban csak 203-an vállalkoztak. Az összegyűlt anyagból a bíráló bizottság 128 alkotó 149 művét választotta ki. Az anyag összetétele némileg a véletlen során alakult ki, és a döntő lépés a művészekre hárult; természetesen a beérkező munkák változatos elképzelések, tehetségek, eredmények együttesét adták. A Festészeti kiállításnak a címe igen jól jelzi, hogy a szakosztály – noha működésének teljes bemutatása volt a célja – végeredményben technikai megoldás szerint különítette el a magyar művészeti produktumok egy részét. Hiszen a festőszakosztály tagjainak legnagyobb része a műfaj hagyományos

otthonában sem érzelmi, sem esztétikai szerepet betölteni. Így hát természetes, hogy a festőszakosztály elsősorban festékekkel festett festményeket sorakoztatva föl, talán ügyesen átsiklott a fenti elméleti és gyakorlati tényeken, kizárt azonban egy sor, ma már igazán nem is új szemléletű munkát, és a művészeti ág természetének csak egy részét sorakoztatta föl. Szerepeltek tehát a többé-kevésbé realistának nevezhető festők Breznay Józseftől Kristóf Jánosig, Pirk Jánostól Szabó Zoltánig, a nem realista figuráció alakjai, Kovács Péter, Dienes Gábor és még néhányan, a magyar szürrealizmus kései termése Cziráki Lajostól Ef. Zámbo Istvánig, az informelből, a gesztusfestészetből, az art brut-ból, egyszóval az ötvenes évek vál-

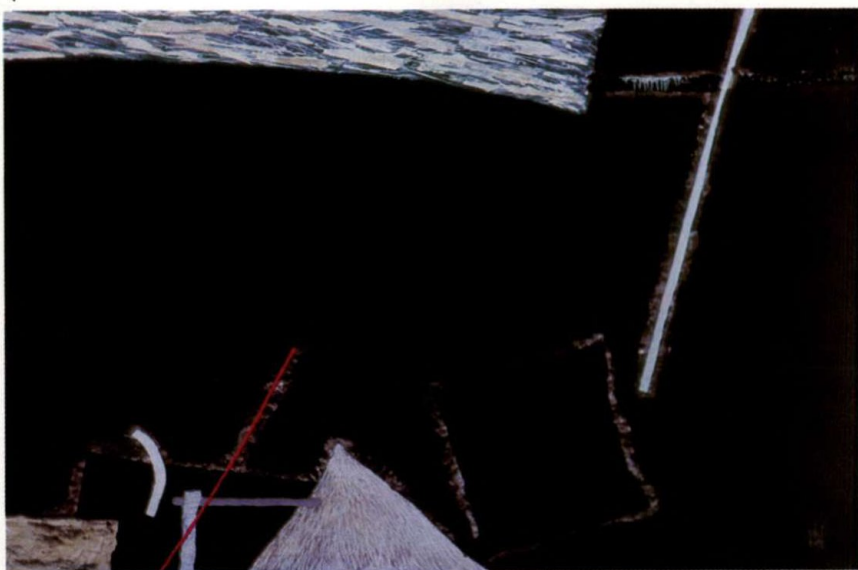
Kiállítás

tozatos absztrakciójából kiiinduló testok *Fóth Ernő*től *Gerzson Pál*ig, míg a fotó-realizmust *Fehér László* képviselte. Valamennyien tiszteletben tartják a műfaji kategóriák hagyományos határait. Az akaratlanul is meghatározó szelekció mentségére az sem hozható föl, hogy a „magyar festészet” technikailag, módszerbelileg ilyen hagyományos, és ami a kísérletezések, próbálkozások hősi bemutatását illeti, azt inkább a kevésbé „representatív” tárlatoknak kell vállalniuk. Érdemes volna ugyanis elgondolkodni azon, vajon nem a hazai nagy országos tárlatok szokásos rendezési elvei, a már jól ismert „zsüri-izlés”, a csekély szellemi izgalmat ígérő összeállítás tartja-e mindinkább távol a rendhagyó munkákat, vajon nem a hagyományos keretek és elvárások miatt kerül-e a „kísérletezés”, a „próbálkozás” mezejére szinte minden olyan munka, amelyik művészeink fantáziáját valóban foglalkoztatja.

Az igazsághoz persze az is hozzátartozik, hogy a zsüri – igen helyesen – nem tartotta be a szorosan vett „igazi festészet” kategória határait, és olyan munkákat is elfogadott, amelyek éppúgy szerepelhetnének szobrászati, grafikai vagy textil kiállításon. (Vajon ezek után a szobrászati kiállításon is lesznek festmények?)

Ezeket, a *Művészet* hasábjain is többször leírt gondolatokat talán azért nem haszontalan újra összefoglalni, hogy érezzük: az akaratok és elvek tisztázatlansága nem is hoztak eredményül mást, mint a Festészeti kiállításhoz hasonló tárlatot. A néző már a terembe lépése előtt is tudhatja, milyen élmény vár rá, a kritika pedig, a rendezési felfogást ismerve, nem kérhet számon olyan szempontokat, amelyek teljesítésére senki sem vállalkozott. Holott a kiemelkedő egyéniségek közül igen sokan, például *Martyn Ferenc* és *Németh József*, *Keserű Ilona* és *Crosz János* valóban szerepeltek, de jelenlétük alig tájékoztatót többről, mint hogy élnek, dolgoznak, éppúgy, mint azelőtt. Hiszen *Kokas* műcsarnoki tárlata a közelmúltban olyan ártérítékelésre szólított föl, melyet néhány, akár az itt kiállított képe alapján nem lehetne elvégezni. *Keserű* fehérvári tárlata néhány évvel ezelőtt igen markánsan mutatta föl egyéniségét, az itt látott festménye ehhez nem tett hozzá semmit. És folytathatnánk a sort *Hencz*-vel, *Molnár Sándorral* és a többivel, akik mind más formát mutattak a Festészeti kiállításon, mint amilyennek működésüket valóban tekinteniünk kell egyéni tárlatuk alapján. Akinek pedig nem volt egyéni tárlata az elmúlt években? Annak jelentőségét vagy jelentéktelenségét pusztán ilyenfajta csoportos kiállítás alapján lehetetlen megállapítani.

Ezek után miért volt érdemes egyáltalán végigjárni a Festészeti kiállítást? Természetesen a hagyományos értelemben vett „jó” képek kedvéért. Minden elvi szempontot félretéve, elvárhatjuk, hogy bizonyos művészi élményben legyen részünk – mint ahogy a Nemzeti Galériában 1980-ban rendezett országos rajzkiállításon néhány lapért érdemes volt

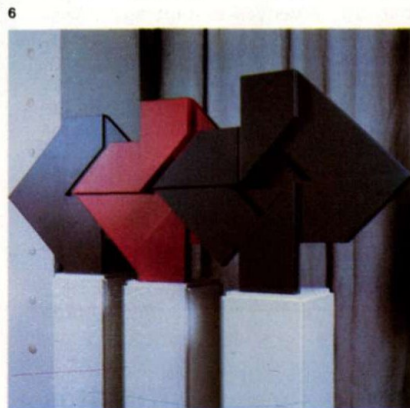
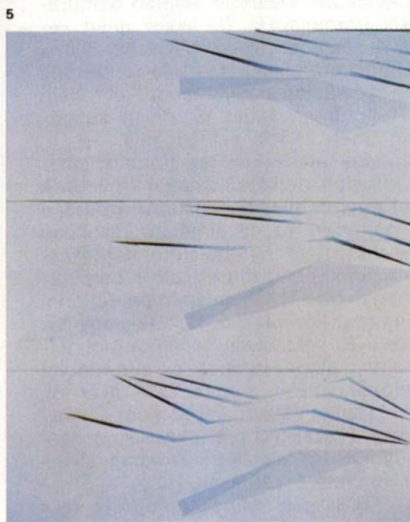
végigbongészni a hatalmas anyagot. Mit nyújtott a Festészeti kiállítás?

A magyar festészet történetébe bevonult festők, *Anna Margit*, *Bálint*, *Barcsay* vagy *Gyarmathy Tihamér* munkáinak hi-telességét, ismert értékeit. Érdekes lett volna (érdekes lenne egyszer) munkáik

összekapcsolása a fiatalabb nemzedékkel, mint ahogy fontos volna egyszer *Nádler*, *Hencze*, *Váli* hazai gyökereit is feltárni egy kiállításon. Egyébként *Gyarmathy* festményei, melyekből változatlanul kiérezhető a magyar absztrakt festészet underground-korszakának különös íze, az egyedüliek, melyek mellett az 1981-es évszám szerepelt. Az utóbbi tíztizenöt évben keletkezett absztrakció bátor dekorativitását mutató képek felirati cédulái viszont semmilyen dátumot nem viseltek.

A tárlat érdeme volt még, hogy a finomabb, áttetszőbb tehetségek, a ritkábban szereplő alkotók munkái is láthatóak voltak. *Simsay*, *Erdélyi Eta*, *Lieber Éva* vagy *Fábián Gyöngyvér*, vagy *Bodóczky* és *Szekeres*, *Emil* látszólag ismerik saját lehetőségeiket. Visszafogott munkáikkal nem léptek túl egy helyesen megválasztott határon.

Ezen kívül pedig? Egy más mellett, szép sorjában következtek a dekoratív képek, többé-kevésbé már látott minta után készültek, kvalitásaikat a minta festői és művészi értéke emelte vagy nyomta le. Mert hiszen hiába volt „szébb” *Markó Erzsébet* munkája, mint mondjuk mellette *Fóth Ernő*-é, az általa követett irány keve-

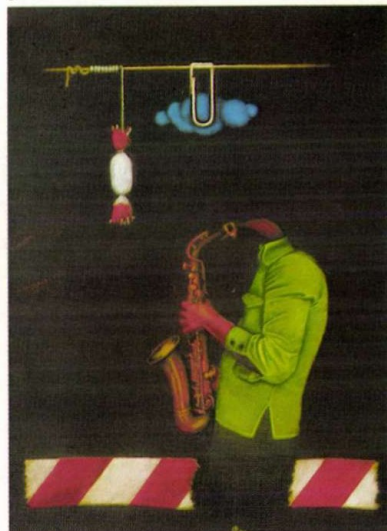

8

9

sebb szemléletbeli értéket ígér, mint mondjuk M. Novák András, Gábor István vagy Kiss Zoltán László képei. Sok tetszetős szín volt még, elgyönyörködtető faktúra, jól megoldott kompozíció. Mert hiszen – keserűen kell elismerni – a kiállítás nem volt „rossz” abban az értelemben, hogy egy bizonyos színvonalon aluli munkák – néhány kivételtől eltekintve – nem voltak. A Festészet 77-hez képest ez a mértéktartással válogatott és ízléssel bemutatott anyag bizonyos egyensúlyt is mutatott. Talán ez az egyensúly keltette azt a benyomást, hogy itt a modern festészet szinte maga-magától „lakáskultúra”-művészetté szelídül, és a nézőt nem hagyta el az az érzés, hogy tulajdonképpen egy nagy, szépen elrendezett áruminta-bemutatót szemlél. Hol volt azonban a vásárló? A megnyitó után három héttel a képek együtöde mellett piros cédula jelezte, hogy a Művelődési Minisztérium megvásárolta őket.

Kétfajta kiállítás van. A szalontárlatok között a századforduló sokat szidott műcsarnoki tárlatai voltak a legegyszerűsebbek. Azok sem a magyar művészet akkori képét adták, hanem a művészeti közállapotok rajzát, de nem is igyekeztek más színben föltűnni. Tudjuk, hogy „az alkotómunka elengedhetetlen feltétele a rendszeres kiállítási lehetőség, a műterem magányából való kilépés” és szükség van csak kvalitatív szelekció alapján bemutatott seregszemlére is. De akkor miért keverjük a szempontokat? Miért beszélünk a műfajok átértelmezéséről és rendezünk műfaji szelekción alapuló tárlatokat? Nem örökövényű anyaggal, de olyan katalógussal, mely mégis ezt sugallja.

Van egy másik kiállítási típus is, amelyik elméleti fölkészültséggel igyekszik rendet teremteni és tájékoztatni azokról a napi sajtóban és az elméleti írásokban vissza-visszatérő nyugtalanító kérdésekről, amelyeket a közönség előtt bemutatott tárgyi bizonyíték híján még föltenni sem mindig kézenfekvő. Feltétele egy bizonyos – és valamilyen szempontból teljes – anyag alapos ismerete és a rendezést megelőző elméleti munka. Ez – akár jól, akár rosszul – választ képes adni néhány kérdésre. Hiszen vannak aktuális, a napi sajtóban és az elméleti írásokban állandóan visszatérő kérdések. Hogy a bizonyos „fáziskésés” elmélete – melyre ez a kiállítás remek példaként hozható föl – vajon valóban úgy érvényes-e, mint egy „fázissal” ezelőtt? Hogy vajon milyen a magyar művészet legjobb formájának színvonal a külföldivel összevetve? Éppen most, a Nyolcak és Aktivisták nem egyértelműen vigasztaló tapasztalatai után nem volna baj erre is gondolni. Egy jól tartott tükör – nem szegényes körülmények és kompromisszumokkal megrendezett tárlat tükré – valódi segítség lehet. Nagy szalontárlatok pedig úgyis mindig lesznek és egymás mellett, szép sorjában ilyen vegyesen válogatott anyagot mutatnak be.

Illyés Mária

- 7 Lieber Éva: Ablak ablakban, olaj, 41,5x29 cm
8 Simsay Ildikó: Anyám emlékére, olaj, 90x100 cm
9 Ef. Zámbo István: John Coltran emlékére, olaj, 50x70 cm

Kiállítás